

References

* * *

1. Volkov E. N. Metodyi verbovky y kontroliya soznaniya v destruktivnykh kultakh / E. N. Volkov // Zhurnal prakticheskogo psikhologa. – 1996. – № 3. – S. 4–10.
2. Hryhoreva L. N. Netradytsyonnyie relyhyy v sovremennoi Rossyy: sotsyalnaia pryroda y tendentsyyi evoliutsyyi : avtoref. dyss. ... kand. fylos. nauk / L. N. Hryhoreva. – M., 1994. – 16 s.
3. Dvorkyn L. D. Sektovedeniye. Totalitarnyye sektyi. Opyit systematicheskogo yssledovaniya / L. D. Dvorkyn. – Nyzhnyi Novhorod: Yzdatelstvo bratstva vo ymia sv. kniazia Aleksandra Nevskoho, 2002. – 554 s. – (Pravoslavyye y sovremennost) (Yzdaneye 3 – pererabotannoe y dopolnennoe).
4. Kulykov Y. Novyye relyhoznyie orhanyzatsyy Rossyy destruktivnoho, okkultnoho y neoiazyicheskoho kharaktera: [spravochnyk]. Yzd. 3–e, dopolnennoe y pererabotannoe. T. I. Satanyzm: analyticheskoe yssledovaniye / Y. Kulykov. – M., 1999.
5. Novyye relyhoznyie orhanyzatsyy Rossyy destruktivnoho y okkultnoho kharaktera: [spravochnyk]. – M.: Myssyonerskiy otdel Moskovskoho Patryarkhata, 1997. – 315 s.
6. Orteha–y–Hasset Kh. Estetyka. Fylosofiya kulturyi: [Sbornyk: Perevod] / Khose Orteha–y–Hasset ; [Vstup. st. H. M. Frydendera]. – M.: Yskusstvo, 1991. – 586 s.
7. Savvyn A. V. Sovremennyyi satanyzm: ydeinyie ystoky, doktryna, praktyka : dyss. kand. fylos. nauk / A. V. Savvyn. – M., 1999.
8. Taevskiy D. A. Khrystyanskye erez y sektyi 1 – 21 vekov. [clovar] / D. A. Taevskiy. – M.: Intrada, 2003. – 392 s.
9. Shvechikov A. N. Relyhiya, fylosofiya y nauka v zapadnoi tsyvylyzatsyy: [monohrafiya] / A. N. Shvechikov. – Sankt–Peterburh SPb.: SPHUTD, 2006. – 192 s. – (Opyit ystoryko – metodolohicheskoho yssledovaniya).

Кучерук О. О., здобувач кафедри всесвітньої історії, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського (Україна, Білгород–Дністровський), kotofeev@i.ua

Міфологізація молодіжної свідомості в контексті діяльності деструктивних релігійно–містичних організацій

Сучасне соціально–культурне оточення на пострадянському просторі відрізняється засиллям масової культури, породжуючи духовний голод в суспільній свідомості. Ліберальна державна політика в інформаційній сфері створює сприятливий ґрунт для проникнення і розповсюдження на пострадянській території деструктивних релігійно–містичних організацій. Головним об'єктом уваги з боку деструктивних організацій є молодь віком від 15 до 25 років. Молодіжна свідомість найбільш схильна до міфологізуючих ідей, які поширюються тоталітарними сектами. На прикладі організаційно – пропагандистської роботи “церкви Свідків Єгови” і “церкви Саєнтології” можна простежити основні механізми залучення молоді до лав adeptів і вивчити міфологізуючу свідомість сучасних сектантських вівочительних доктрин. Актуальність дослідження даної тематики підтверджується тим, що тоталітарні секти в своїй суті несуть певну загрозу суспільству, позбавляючи adeptів громадянської позиції, руйнуючи благополучні сім'ї, нав'язуючи міфологізуючу свідомість ідей, розкриваючи свій справжній деструктивний характер.

Ключові слова: міфологізація, секта, деструктивна організація, масова культура, свідомість, духовний вакуум.

Kucheruk O. A., the seeker of the chair World History, Ukrainian National Pedagogical University by K. D. Ushinskyi (Ukraine, Belgorod–Dnesterovskiy), kotofeev@i.ua

Mythologization youth consciousness in the context of destructive religious–mystical organizations

The modern social and cultural environment in the former Soviet space differs of dominance of mass culture generating a spiritual hunger in the public consciousness. The Liberal government policy in the field of information creates a prosperous way for introduction and spread of the former Soviet territory of destructive religious and mystical organizations. The main object of attention from the destructive organization is youth aged from 15 to 25 years. Consciousness of young people exposed to the most mythologized ideas propagated by totalitarian sects. On the example of the organizational and propaganda work “Jehovah's Witnesses” and “Church of Scientology” can be traced to the basic mechanisms of involving young people in the ranks of followers and explore mythologized consciousness are these doctrinal sectarian doctrines. Relevance of the study of the subject is confirmed by the fact that totalitarian sects in their essence are a threat to society, depriving followers of citizenship, destroying safe of families, forcing mythologized consciousness the idea of revealing their true destructive character.

Keywords: mythologization, sect, destructive organization, popular culture, consciousness, spiritual vacuum.

УДК 271.4–789.62(477.82)“19”

Ларіш Р. С.,
аспірант кафедри давньої та нової історії України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), lahiszr@yahoo.com

Місійна діяльність Миколая Чарнецького ТА ОТЦІВ РЕДЕМПТОРИСТІВ НА ВОЛИНІ (1926–1938РР.)

Проаналізовано вплив місійної діяльності Миколая Чарнецького та отців Редemptористів на становлення і поширення католицизму східного обряду на Волині у 1926–1938 рр., з'ясовано особливості призначення М. Чарнецького Апостольським візитатором на Волині, Подляшшя і Полісся.

Ключові слова: Миколай Чарнецький, редemptористи, Волинь, нова унія, місійна діяльність, католицизм східного обряду.

Історія розвитку “нової унії” у східних воєводствах Польщі є прикладом пошуку моделі синтетичної взаємодії між східним та західним світом, католицизмом і православ'ям, державою і Церквою. Своєрідним індикатором поширення уніоністичних ідей на Волині були редemptористи, які провадили активну діяльність, що носила пасторальний, екуменічний та соціальний характер.

Актуальність статті полягає у тому, що на сьогоднішній момент в історіографічних напрацюваннях немає комплексного, об'єктивного дослідження проблеми розвитку східнообрядового католицизму на Волині через призму діяльності редemptористського чину загалом та єпископа Миколая Чарнецького зокрема, незначною мірою висвітлено їхній вплив на становлення “неоунії” на Волині.

Автор поставив за мету дослідити місійну діяльність Миколая Чарнецького та отців редemptористів на Волині в окреслений період.

Необхідність детального і всебічного наукового висвітлення означеної проблеми спонукає до аналізу історіографічної та джерельної бази. Важливим науково–інформаційним джерелом до вивчення задекларованої проблеми є дослідження Р. Скакуна [14, с. 204–247], яке визначається широкою джерельною базою, основні положення та твердження аргументуються. Окремі аспекти унійної акції на Волині висвітлені у науковій статті Н. Стоколос [15, с. 74–89], однак автор не дотримується принципу об'єктивізму, описує явища та події однобоко, використовуючи лише полемічну православну періодику, що зумовило значну кількість фактичних помилок.

Дослідженню діяльності отців Редemptористів в Україні присвячена монографія М. Бубнія “Редemptористи візантійсько–українського обряду у Львівській митрополії УГКЦ в 1913–1939 рр.” [3], що є першою спробою написання історичного нариса про Чин Найсвятішого Ізбавителя (далі – ЧНІ).

На особливу увагу заслуговує праця о. Р. Бахталовського “Апостол з'єднання наших часів” [1], у якій відтворено, на основі особистих спогадів, біографію єпископа М. Чарнецького. Слід зазначити, що на сьогодні, це єдине історичне джерело особового походження, у якому комплексно окреслено діяльність М. Чарнецького упродовж всього його життя. У межах опрацювання неопублікованих джерел з обраної теми

вагому роль відіграли архівні документи та матеріали, що зберігаються в Державному архіві Волинської області у фонді 46 і 195, значна частина яких вперше вводиться до наукового обігу.

Таким чином, на сучасному етапі досліджувана проблема викликає зацікавлення науковців, однак відсутність цілісної та комплексної праці з досліджуваної проблеми, певною мірою компенсує наукова стаття автора.

Після входження на Апостольський Престол Папи Пія XI (Акілле Раггі) у Ватикані продовжили пошук нових форм православно-католицького діалогу. Не в останню чергу нові ватиканські орієнтири місіонерської діяльності пов'язувалися з визнанням католицької Польщі як держави. Розрахунок римських очільників полягав у тому, що з боку польського уряду вони зустрінуть повну підтримку в своїх уніоністичних починаннях на православних територіях, які входили до Російської імперії і, таким чином, буде створена “серйозна база для подальшої роботи в Росії” [2, с. 285].

Теоретичною опорою новоунійного руху в Польщі була тимчасова таємна інструкція “Zelumamplitudinis” видана 10 грудня 1923 р. конгрегацією “ProEcclesiaOrientali”. Згідно з дорученням Папи Пія XI, 21 січня 1924 р. єпископ Підляський Г. Пшездецький отримав декрет та повноваження на її апробацію у межах своєї дієцезії, і на основі цього 19 липня поточного року видав розгорнуту інструкцію про ведення унійної роботи в Польщі. Навесні 1925 р. аналогічні повноваження отримали Люблінський, Луцький, Віленський та Пинський єпископи [14, с. 206]. Таким чином, ватиканські уніоністи та римо-католицькі ієрархи пропонували суспільству альтернативу – католицизм без латинізації, підпорядкування Святому Престолу без утрати канонічної рівноправності й традиційного східного обряду.

Від теоретичного обґрунтування нової унії в східних воєводствах Польщі потрібно було переходити до практичних кроків у її реалізації. У пошуках відповідних кандидатур для розгортання уніоністичних ініціатив Луцький єпископ Петро Шельонжек звернув увагу на Чин Найсвятішого Ізбавителя як найбільш відповідний механізм поширення католицизму при збереженні східної обрядовості. Влітку 1926 р. він звернувся до настоятеля Львівської віце-провінції ЧНІ о. Йосифа Схрейверса з пропозицією заснувати у його дієцезіїше один релігійний осередок отців Редемптористів [1, с. 92]. На той час редемптористська місія користувалися уже неабияким авторитетом як за змістом духовних наук та душпастирською опікою, так і кількістю навернених вірних.

Редемптористи активно відгукнулися на прохання, що демонструвало рівень їх зацікавлення проблемою. У жовтні 1926 р. до м. Костополя прибула перша місійна група у складі двох братів-монахів та трьох отців [8, арк. 6]. Згідно з висуною вимогою єпископа П. Шельонжека, місіонарів-редемптористів очолював бельгійсь о. Р. Костенобель і до складу делегації входив о. Миколай Чарнецький (1884–1956). Зауважимо, що у квітні 1926 р. о. Миколай перебував у римо-католицькій духовній семінарії Луцька, даючи реколекції (одна з форм духовного навчання) православним монахам Почаївської Лаври, які виявляли бажання перейти

на “унію” [1, с. 88]. Очевидно, що причиною надання М. Чарнецькому ролі організатора громад нової унії став його авторитет серед духовенства та активний інтерес до розгортання східного обряду на Волині.

Адаптація редемптористів відбулася без жодних проблем, своєю активною місійною діяльністю вони швидко здобули прихильність як серед греко-католиків, так і поміж місцевих православних та римо-католиків. У каплиці збиралася значна кількість вірних, монахами було організовано церковний хор, дедалі більше парафіян приступало до Святих Тайн [1, с. 94]. Незважаючи на те, що ієрархи Римо-католицької церкви зобов'язували вживати церковнослов'янську мову під час богослужінь, редемптористи виголошували проповіді та науки українською мовою, що сформувало значну повагу до них серед українства. Однак польському уряду і заангажованому католицькому кліру не імпонував той факт, що “отці ширять український націоналізм” [1, с. 96]. Крім цього редемптористи були не тільки моральною опорою для поселенців зі Східної Галичини, але і фінансово підтримували їх родини, які внаслідок парцеляції земель зазнали значних матеріальних втрат [1, с. 101].

Актуалізація душпастирської праці редемптористів викликала опір з боку польського духовенства, яке прагнуло до монополізації місіонерської діяльності серед православних. З метою послаблення духовного впливу та можливості контролювати діяльність отців, єпископ-ординарій видав розпорядження реєструвати метрики (хрещення, вінчання, похорон) у латинських парафіях. Розуміючи, що така процедура значно зменшить кількість прихожан, а також дискредитує редемптористів серед православних, отці звернулися за допомогою до Апостольського Престолу. Проблема була позитивно вирішена, Римська курія дозволила вести окремі метричні книги та засновувати греко-католицькі парафії [1, с. 108].

Проте, небажаність відкритого протистояння з католицьким кліром, а також відчутне опозиційне ставлення місцевого пароха, спонукали редемптористів шукати нові місця ведення місіонерської діяльності. Займаючись душпастирською діяльністю, активною місійною візитацією сіл, монахи зауважили, що значна кількість греко-католиків проживає на території Ковельського, Горохівського, Сарнинського та Володимир-Волинського повіту. Розуміючи необхідність пасторального служіння серед вірних тих повітів, які упродовж значного часу перебували без духовної опіки, редемптористи 12 вересня 1927 р. переїжджають до м. Ковеля [3, с. 54]. Місто розташовувалося у центральній частині Волині і визначалося зручним залізничним сполученням, що дозволяло отцям здійснювати свої душпастирські обов'язки серед вірних на різних територіях воєводства.

Однак заснувати монастир “де-юре” отцям Редемптористам одразу не вдалося, адже їх діяльність суперечила політиці польського уряду та значної частини католицького кліру, які шляхом запровадження “нової унії” намагалися полонізувати українське населення. Керуючись нагальними потребами місії, отці винайняли помешкання на вул. Колійовій, яке пристосували до монастирських потреб (келії, каплиця, розмовниця) [1, с. 112]. Таким чином, де-факто монастир отців Редемп-

тористів у Ковелі виник у 1927 р. і став основним консолідуючим центром католиків східного обряду на Волині.

Діяльність отців редемптористів на Волині в основному скеровувалася на популяризацію Греко-католицької церкви, залучення у її лоно якомога ширшого кола вірних, зокрема із числа православних та духовну підтримку переселенців греко-католиків зі Східної Галичини. Зважаючи на тогочасні політичні та релігійні реалії, монастирська каплиця у Ковелі була приватного характеру, відтак не змогла використовуватися для місіонерських цілей. Тому, за ініціативи та під безпосереднім керівництвом о. М. Чарнецького, редемптористи їздили з місійними візитаціями селами Волині: відправляли богослужіння, давали духовні науки, уділяли Святі Тайни вірним зі збереженням “чистоти” східного обряду [1, с. 113]. Така праця ченців сприяла подоланню негативних стереотипів православного населення стосовно уніатства, а вірним греко-католикам давала змогу зберегти почуття українства та християнську свідомість.

Важливим напрямом місійної діяльності редемптористів на Волині було заснування нових греко-католицьких громад та будівництво для них каплиць. Завдяки самовідданій апостольській праці місіонерів було відкрито католицькі осередки східного обряду у селах: Бубнів, Колодяжне, Дубечно, Голоби, Марія-Воля, Черничі, Гнійне, Тутовичі, Рафалівка, Вєрба, Охнівка, Великі Кусківці, Гумнища, Уздютичі-Любитів, Повурськ та інших [7, арк. 81]. Через відсутність кадрового потенціалу серед духовенства східного обряду, упродовж тривалого часу цими громадами як духовно так і матеріально опікувалися редемптористи.

У 1930-х рр. поставало нагальне питання про іменування окремого єпископа для новоуніатів у східних воєводствах Польщі. Причинами цього виступали: по-перше, малоефективність діяльності римо-католицьких єпископів щодо поширення ідей католицизму східного обряду; по-друге, православне населення з підозрою ставилося до католицьких єпископів-поляків, і відтак не бажали бути під їх юрисдикцією. Іншою вагомою причиною було й те, що у 1930 р. Ватикан почав розглядати “нову унію” в Польщі не в контексті попередньо-підготовчого етапу до широкої акції у Росії, а як самостійне завдання східної політики Римської курії.

З метою більш ефективної координації усіх унійних починань, формування ієрархії та кліру, 20 січня 1931 р. Папа Пій XI призначив, за поданням Папського нунція у Варшаві Ф. Мармаджі, Апостольським візитатором у східних воєводствах Польщі редемпториста о. Миколая Чарнецького [2, с. 286]. Його призначення російський католицький вісник прокоментував так: “Чужий до політичних незгод, о. Чарнецький просякнутий наднаціональним духом Вселенської церкви і ретельним виконанням настанов Святого Престолу про збереження греко-слов’янського обряду” [6, с. 90].

Очевидно, що останнім поштовхом до проголошення Папою акту призначення М. Чарнецького візитатором Волині, Підляшшя і Полісся став надісланий у жовтні 1930 р. меморіал єпископату Греко-католицької церкви за підписами митрополита А. Шептицького, єпископів Г. Хомишина, М. Будки, Й. Коциловського, Г. Лакоти та І. Лятишевського до Римської курії. У якому вказу-

валися конкретні факти переслідувань віруючих, назви місцевостей, імена осіб, які постраждали під час акцій пацифікації “східних кресів” та зазначалися дані про неправомірну ревіндикацію храмових споруд. У листопаді того ж року меморіал був розглянутий на засіданні Конгрегації для східних церков, про що сповістив А. Шептицького її секретар кардинал Сінчеро [2, с. 288].

Про особисту стурбованість Папи подіями у Польщі та надісланою інформацією М. д’Ербіні повідомив, “що папа не залишить кільканадцять тисяч без єпископа їхнього обряду і з огляду на труднощі, які створюються скоро його призначить” [14, с. 223]. Отже, враховуючи складне становище греко-католиків у східних воєводствах Польщі, Папа вбачав певне його вирішення у проголошенні для них окремого апостольського візитатора.

З метою посилення авторитету та поваги М. Чарнецького серед польського католицького духовенства і місцевого населення, а також підкреслити певні привілеї, о. Миколай одразу був зведений у сан титулярного єпископа Лебеда, тобто він отримав сан єпископа, хоча і не являвся ординарієм єпархії. Чин архієрейської хіротонії здійснив у лютому того ж року його перший духовний наставник, Станіславський єпископ Григорій Хомишин у церкві Святого Альфонса у Римі [1, с. 149]. Призначений Апостольським візитатором східного обряду М. Чарнецький не підпорядковувався митрополитові А. Шептицькому, а безпосередньо був під юрисдикцією комісії “ProRussia”, що займалася питаннями католиків латинського, східного і вірменського обрядів на території СРСР. Для збереження усіх тонкощів Римської дипломатії, М. Чарнецькому вручили ватиканський паспорт, що засвідчував його особу, як офіційного дипломатичного представника Апостольської Столиці у Польщі [1, с. 150]. Також наявність паспорту дозволяла єпископу вільно пересуватися Західною Європою та безперешкодно займатися унійною діяльністю на території Польської держави.

Кандидатура єпископа Миколая мало задовольняла польські католицькі кола, але перешкодити цьому не було можливості, оскільки єпископська номінація відповідала канонічному праву Церкви. Варто зауважити, що призначення М. Чарнецького стало приводом для різких заяв низки впливових польських політичних діячів [14, с. 228]. Зокрема, 20 лютого того ж року це було основним робочим питанням на засіданні комісії закордонних справ польського сейму, на якому депутати одностайно виступили проти такого рішення. На адресу Ватикану лунали звинувачення, що, підтримуючи унію, у курії насамперед дбають про інтереси своєї політики в Росії, адже поширення східного обряду “шкодить самому католицизму” та “польськості на кресах”. Польська дипломатія також зазначала, що Апостольський Престол порушив конкордат 1925 р., у якому декларувалася постанова про вплив держави на призначення єпископів [1, с. 150]. Однак формального порушення конкордату не було, оскільки М. Чарнецький не належав до польського єпископату і не мав у Польщі звичайної юрисдикції, а виступав як офіційний представник Римського Престолу.

Незважаючи на певний політичний протест, тогочасна преса загалом позитивно висловилася щодо особистості М. Чарнецького. Польська Католицька Агенція

повідомляла: “Від часу заснування Польської держави – найбільш лояльний громадянин... Він будить в усіх, глибоку честь і найбільше пошанування за своє світле життя, свою безмежну посвяту, за відання себе бідним і малим, за свої прихильні і братерські почування” [1, с. 151]. Як не парадоксально, але солідарною з такими висловлюваннями була і православна періодика, журнал “За соборність” зазначав: “Чарнецький вельми освічена людина ... типовий православний чернець. Вирізняється тактом, даром вимови, силою доказування, що опирається на солідну науку. Той поліський апостол успів зав’язати відносини з цілим рядом священників, має прихильників серед селян” [1, с. 152]. Отже, своєю попередньою місійною діяльністю на Волині, новопризначений візитатор зумів здобути прихильність і довіру значної частини громади. Ореол святості, який оточував М. Чарнецького, сприяв зростанню його персонального авторитету серед суспільства.

Призначення М. Чарнецького єпископом-візитатором Волині, Підляшшя і Полісся викликало певний резонанс і у Греко-католицькій церкві Східної Галичини, яка виявляла зацікавлення у розвитку унійного руху, без участі польських місіонерів на цих етнічних українських землях. Невдовзі після інтронізації, митрополит А. Шептицький звернувся з Пастирським листом до духовенства Галицької провінції, відзначаючи: “Призначення візитатора, як не менше вибір особи, якій Святіший Отець довірив важливий уряд, вважаємо за новий і великий доказ прихильності Христового Намісника до нас ... Справа св. Унії буде через Апостольський Престол так поставлена і розв’язана, як цього вимагає дійсне добро нашої Церкви та нашого народу” [12, с. 220]. Отже, митрополит Андрей дотримувався думки, що Волинь, Підляшшя і Полісся – це місійне поле греко-католиків Східної Галичини, відтак призначення візитатором М. Чарнецького створить для галицьких місіонерів передумови для активізації унійного руху і Греко-католицька церква вийде на якісно новий рівень розвитку.

На початку квітня 1931 р. єпископ М. Чарнецький повернувся на Волинь. Очевидно, щоб заручитися підтримкою він відвідав впливових римо-католицьких очільників: кардиналів О. Каковського та А. Гльонду, нунція Ф. Мармаджи, який супроводжував єпископа Миколая у зустрічах із польською владою. Під час свого перебування у Варшаві він провів конференцію для польських католицьких єпископів східних дієцезій, з якими, згідно з отриманими повноваженнями, він мав співпрацювати [1, с. 152]. Отже, у загальному польські католицькі ієрархи підтримали призначення єпископа М. Чарнецького, однак, як покаже час, вони дистанціюватимуться від його унійних ініціатив.

Пристаюючи до нелегкої праці візитатора, владика добре усвідомлював усю складність, поставлених перед ним завдань, тому одразу приступив до їх виконання. 12 квітня 1931 р., на Великдень, М. Чарнецький у супроводі ігумена о. Р. Гекіре, о. Р. Бахталовського та дякона Авіма здійснив свою першу візитацію у с. Дубечено Ковельського повіту [1, с. 154]. Зауважимо, що це була найбільша католицька громада східного обряду на Волині, і налічувала близько 3000 осіб [14, с. 245]. Упродовж наступних місяців з метою моральної та матеріальної підтримки, з’ясування обставин життєдаль-

ності католицьких громад східного обряду, налагодження відносин з вірними та духовенством, єпископ Миколай здійснював регулярні офіційні поїздки на парафії Волині, Полісся, Підляшшя, Холмщини [1, с. 169]. Аналіз усіх візитацій М. Чарнецького свідчить, наскільки добросовісно та пильно він ставився до них.

Літом 1931 р. єпископ М. Чарнецький звітував перед Папою про результати візитацій і стан справ у середовищі католицьких громад східного обряду в Польщі, відзначаючи позитивну динаміку їх розвитку [1, с. 170]. До аргументів, на користь поглиблення унійної діяльності, можна віднести зростання чисельності парафіян-католиків східного обряду, постійні зусилля громади з приводу відкриття власної церкви, відновлення діяльності Папської семінарії у Дубно.

Пожвавлення діяльності редемптористської спільноти у 1931 р. пов’язане не тільки з інтронізацією єпископа М. Чарнецького, але і з низкою інших важливих подій. Зокрема, була вирішена проблема з церквою. Польська військова влада передала отцям Редемптористам гарнізонну дерев’яну церкву св. Юрія в оренду на 30 років, а після завершення терміну оренди передбачалося набуття права власності на цю культову споруду [1, с. 178]. Підставою у вирішенні цього питання було те, що відсоток військових православного віросповідання складав незначну частину, а церква знаходилася за 6 км від військової частини, відтак військовому керівництву було невігідно її утримувати [3, с. 55].

Важливою сферою релігійного поступу редемптористів була організація повноцінного монастиря, що мав би стати центром формування релігійної єдності серед католиків і православних. Тому через рік, поруч з церквою, під керівництвом ігумена о. Йосипа Гекіре, побудовано, згідно зі стандартним планом чину, двоповерховий монастир [1, с. 179]. Зауважимо, що Апостольська Столиця підтримала ініціативу редемптористів, і виділила на будівництво 6000 італійських лір, що було значною сумою у тогочасних економічних. З метою надати монастиреві завершеної форми, на початку 1933 р. новозбудовану обитель освячено єпископом М. Чарнецьким і відтепер вона також виконувала функції єпископської резиденції, а церква Св. Юрія – катедрі [3, с. 57].

Пріоритетним напрямом діяльності редемптористів з того часу була організація повноцінної парафії з дотриманням східної обрядовості [1, с. 179]. Незважаючи на те, що розвиток парафіяльного життя відбувався у цілком православному середовищі, редемптористам вдалося досягти значних результатів. У 1930-х рр. парафія редемптористів уже нараховувала близько 500 осіб різних національностей: поляків, росіян, німців, українців [14, с. 244], що викликало негативну реакцію православної ієрархії.

З метою максимального обмеження переходу, керівництво Православної церкви оприлюднило список “відступників” і закликала мирян ігнорувати їх і на побутовому рівні, і у ділових відносинах. Показовим був наступний приклад, коли до парафії отців Редемптористів перейшов відомий архітектор-будівничий церков – Л. Домбровський, до парафій Волинської єпархії було розіслано листа, у якому містилася рекомендація “...не давати Л. Домбровському ніяких підрядів по будівлі або ремонту православних церков” [15, с. 84]. Зауважимо,

що і офіційна православна преса “ВоскресноеЧтение”, “За соборність” – висвітлювали унійну діяльність редемптористів, як стратегічну інтригу на шляху до повної латинізації [5]. Таке гостре засудження православними новоуніятів, ставало здебільшого основною причиною повернення назад вірних до православ’я.

Попри постійні провокації з боку Православної церкви, Ковельська парафія не зменшилася у своїй кількості, вірні зуміли встояти на християнських засадах і зберегти вірність Католицькій церкві східного обряду [7, арк. 81]. На підставі таких успіхів місіонерської діяльності редемптористів, у 1936 р. в доповідній записці до Міністерства віровизнань Польщі, волинський воєвода стверджував, що “найбільшим осередком унійної пропаганди є монастир оо. Редемптористів” [7, арк. 60].

Не могли залишитися байдужими редемптористи і до українського питання у школі ім. президента Мосницького. Незважаючи на етнорелігійний склад учнів, навчання релігії велось польською мовою, що породжувало незадоволення серед українських батьків. Позиція редемптористів була рішучою і конкретною, вони скликали збори греко-католицьких родин, на яких підняли питання про викладання Закону Божого українською мовою. Спільна заява батьків про створення умов для навчання рідною мовою була представлена керівництву школи, яке одразу її виконало [1, с. 181]. Отже, підтримуючи вимоги батьків, отці вирішили проблему викладання української мови, і цим долучилися до національного розвитку молодого покоління.

У листопаді 1931 р. М. Чарнецький вдруге звітував перед ватиканськими очільниками про обсяг виконаної ним роботи. Згідно з даними польського Міністерства Внутрішніх Справ, він “особливо наголошував на великому значенні національного моменту. Не слід фаворизувати російського елемента й надавати йому великої ваги в унійній акції. Уся праця повинна розвиватися в двох напрямках: на Волині – по лінії українській, а на Віленщині та північних окраїнах – по лінії білоруській” [14, с. 230]. Отже, М. Чарнецький розробив власний проект унійної діяльності у Польщі, у якому поєднувалася релігійна та громадсько-культурна діяльність з урахуванням національних особливостей. Очевидно, він не був підтриманий у римських колах, проте його логічним підсумком стало у подальшому утворення окремих екзархатів для Волині і Білорусії.

Важлива роль для формування нових підходів і методів поширення католицизму східного обряду відводилася щорічним, починаючи з грудня 1930 р., конференціям католицького духовенства, які проводились у Пінську на зразок Велеградських конгресів. Оскільки конференції відбувалися на території Польщі, то відповідно делегати всебічно розглядали питання про запровадження неоунії у східних воєводствах, намагалися виробити практичний план вирішення проблеми [13, с. 555]. М. Чарнецький брав участь практично в усіх унійних конференціях, активно виступав у обговоренні та висував свої погляди на проблеми [13, с. 563]. Однак в остаточному підсумку делегати не змогли виробити уніфікованого погляду на шляхи навернення православних християн до Католицької церкви, оскільки ними були висловлені цілком протилежні думки щодо характеру такої діяльності.

Одним із вагомих аспектів діяльності єпископа М. Чарнецького як візитатора стало запровадження практики духовних з’їздів волинського духовенства у Ковелі, які сприяли консолідації духовних сил та формували серед них відповідну східну культуру та духовність [17, с. 7]. Єпископ Миколай також брав участь у Євхаристійних конгресах, що проводилися для зближення взаємин між католиками західного та східного обряду [11, с. 2]. Був постійним учасником конференцій у Римі, які організував М. д’Ербіні для російських католиків з метою збереження їх потенціалу, розвитку позитивного досвіду, подолання канонічних суперечностей у католицько-православному діалозі [2, с. 300]. Отже, єпископ М. Чарнецький чимало зусиль докладав до екуменічної акції на Волині, вирішення канонічного існування та рівноправності католицьких громад східного обряду.

Утім, незважаючи на усі негаразди, М. Чарнецький відіграв провідну роль у становленні Греко-католицької церкви на Волині, прийнявши на себе обов’язки візитатора, виявив непересічну мужність, самовідданість, а його проста, невимушена вдача і репутація святого ченця привернула до церкви багатьох прихожан. Саме за період його душпастирства на Волині відбулося формування й кількісне наповнення греко-католицької громади, офіційно відкрито монастир отців Редемптористів у Ковелі, проводилася активна місіонерська діяльність серед православного населення.

Таким чином, місійна діяльність єпископа М. Чарнецького та отців Редемптористів відбувалася у вкрай несприятливих історичних умовах та ускладнювалася впливом низки чинників, як внутрішнього так і зовнішнього походження. Розвиток “нової унії”, передусім, суттєво гальмувався адміністративною підпорядкованістю греко-католицьких громад польській католицькій ієрархії, яка не змогла поступитися міркуваннями вузьконаціонального характеру та власними місіонерськими амбіціями.

Юрисдикція римо-католицьких єпископів над греко-католиками сприймалася православними як стратегічна інтрига кліру на шляху до повної латинізації. Окрім того, відсутність на офіційному канонічному рівні самостійної адміністративно-релігійної одиниці та єпископа-ординарія для греко-католиків ще більш загострювала становище “нової унії” у східних воєводствах Польщі. Адже, неоунія залишалася передусім політичним проектом, і його доцільність розглядалася у контексті тих перспектив, котрі могло принести Ватикану поширення стратегічного впливу на терени Росії.

Список використаних джерел

1. Бахталовський Р. Апостол з’єднання наших часів / Р. Бахталовський. – Львів : Добра книжка, 2001. – 223 с.
2. Бистрицька Е. Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878–1964 рр.) : монографія / Е. Бистрицька. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 416 с.
3. Бубній М. Редемптористи візантійсько-українського обряду у Львівській митрополії УГКЦ в 1913–1939 рр. / М. Бубній. – Львів : Монастир Св. Альфонса, 2003. – 203 с. + фотоальбом 40 с.
4. Войтюк О. Місійні станиці студитського чернецтва на українсько-польському пограниччі / О. Войтюк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича / [голова редколегії Ярослав Ісаєвич, упорядники Микола Литвин, Василь Футала]. – Львів, 2008. – Вип. 17: Українсько-польське-білоруське сусідство: ХХ століття. – С. 501–507.

5. Изъ съезда униатского епископата в Риме.– Воскресное Чтение. – 1929. – № 46. – обкладинка.
6. Изъ печати. – Воскресное чтение. – 1931. – № 19. – С. 89–94.
7. Державний архів Волинської області м. Луцька. – Ф. 46. – Оп. 9. – Спр. 1853. – 111 арк.
8. Там само. – Ф. 46. – Оп. 9. – Спр. 1889. – 14 арк.
9. Там само. – Ф. 195. – Оп. 1. – Спр. 134. – 179 арк.
10. “Східний, але не російський” (Про номінацію єпископа Чарнецького). – Діло. – 22 квітня 1930 р. – С. 3.
11. Українці на Міжнародному Євхаристійному конгресі в Будапешті. – Діло. – 4 червня 1938 р. – С. 2.
12. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність: документи і матеріали 1899–1944 / [гол. ред. А. Кравчук]. – Львів : Свічачо, 1995. – Т. 1.: Церква і церковна єдність. – 523 с.
13. Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові, 1928–1944 / [упоряд., гол. ред. П. Сениця]. В 3 т. – Торонто – Чикаго, 1973. – Т. 1. – 719 с., іл.
14. Скакун Р. “Нова унія” у східних воєводствах Польщі (1923–1939 рр.) / Р. Скакун // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії / [за ред. о. Бориса Гудзяка, Ігоря Скочилися, Олега Турия]. – Львів : “Місіонер”, 2007. – Т. 5. – С. 204–247.
15. Стоколос Н. Неоунія як експеримент східної політики Ватикану в Польщі (1923–1939 рр.) / Н. Стоколос // Український історичний журнал. – 1999. – Ч. 4 (427). – С. 74–89.
16. Kronika. – Zyciekatolickie. – 1930. – № 21. – С. 8–9.
17. Kronika. – Zyciekatolickie. – 1930. – № 34. – С. 7–9.
18. Kronika. – Zyciekatolickie. – 1935. – № 24. – С. 380–382.

References

1. Bachtalovskyi R. Apostol ziednannia nashykh chasiv / R. Bachtalovskyi. – Lviv : Dobra knyzhka, 2001. – 223 s.
2. Bystrytska E. Skhidna polityka Vatykanu v konteksti vidnosyn Sviatogo Prestolu z Rosieiu ta SRSR (1878–1964rr.): monografiia / E. Bystrytska. – Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky, 2009. – 416 s.
3. Bubnii M. Redemptorysty vizantiisko-ukrainskogo obriadu u Lvivskii mytropoliї UHKTS v 1913–1939 rr. / M. Bubnii. – Lviv : Monastyr Sv. Alfonsa, 2003. – 203s. + fotoalbum 40s.
4. Voitiuk O. Misiini stancii studytskogo chernetstva na ukrainsko-polskomu pohranychchi / O. Voitiuk // Ukraina: kulturna spadshchyna, nacionalna svidomist, derzhavnist / NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha / [holova redkolehii Yaroslav Isaievych, uporiadnyky Mykola Lytvyn, Vasyl Futala]. – Lviv, 2008. – Вып. 17: Ukrainsko-polske-biloruske susidstvo: XX stolittia. – С. 501–507.
5. Yz siezda uniatskoho yepiskopata v Rime. – Voskresnoie Chteniie. – 1929. – № 46. – obkladynka.
6. Yz pechati. – Voskresnoie Chteniie. – 1931. – № 19. – С. 89–94.
7. Derzhavnyi arkhiv volunskoi oblasti m. Lutska. – F. 46. – Оп. 9. – Спр. 1853. – 111 арк.
8. Tam samo. – F. 46. – Оп. 9. – Спр. 1889. – 14 арк.
9. Tam samo. – F. 195. – Оп. 1. – Спр. 134. – 179 арк.
10. “Skhidnui, ale ne rosiyskiy” (Pro nominatsiiu yepyskopa Chernetskoho). – Dilo. – 22 kvitnia 1930r. – S. 3.
11. Ukrainci na mizhnarodnomu Yevkharystiinomu konhresi v Budapeshti. – Dilo. – 4 chervnia 1938 r. – S. 2.
12. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi: zhyttia i diialnist: dokumenty i materily 1899–1944 / [hol. red. A. Kravchuk]. – Lviv : Svichado, 1995. – Т. 1.: Tserkva i tserkovna yednist. – 523 s.
13. Svitylnyk istyny: Dzherela do istorii Ukrainskoi Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi, 1928–1944 / [Uporiad., hol. red. P. Senutsia]. V 3 t. – Toronto. – Chikaho, 1973. – Т. 1. – 719 s., il.
14. Skakun R. “Nova Unia” u skhidnykh voievodstvakh Polshi (1923–1939 rr.) / R. Skakun // Kovcheg. Naukovyi zbirnik iz tserkovnoi istorii / [za red. o. borysa Gudziaka, Ihora Skochyliasa, Oleha Turia]. – Lviv : “Misioner”, 2007. – Т. 5. – С. 204–247.
15. Stokolos N. Neounia yak eksperiment skhidnoi polityky Vatykanu v Polshchi (1923–1939rr.) / N. Stokolos // Ukrainskii istorychnyi zhurnal. – 1999. – Ch. 4 (427). – С. 74–89.
16. Khronika. – Zhuttia katolytske. – 1930. – № 21. – С. 8–9.
17. Khronika. – Zhuttia katolytske. – 1930. – № 34. – С. 7–9.
18. Khronika. – Zhuttia katolytske. – 1935. – № 24. – С. 380–382.

Лазин Р. С., аспирантка фэдры древней и новой истории Украины, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченка (Украина, Киев), lahizr@yahoo.com

Миссионерская деятельность Николая Чарнецкого и отцов Редemptористов на Волыни (1926–1938 гг.)

Проанализировано влияние миссионерской деятельности Николая Чарнецкого и отцов Редemptористов на становление и распространение католицизма восточного обряда на Волыни в 1926–1938 гг., выяснены особенности назначения М. Чарнецкого Апостольским визитатором на Волыни, Подляшью и Полесье.

Ключевые слова: Николай Чарнецкий, редemptористы, Волынь, новая уния, миссионерская деятельность, католицизм восточного обряда.

Lagish R. S., graduate student, Department of Ancient and Modern History of Ukraine, Taras Shevchenko national University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), lahizr@yahoo.com

Missionary work of Nicholas Charnetskyi and the Redemptorist Fathers in Volyn Region (1926–1938)

This article analyzes the impact of the missionary work of Nicholas Charnetskyi and the Redemptorist Fathers on the establishment and spread of Byzantine Rite Catholicism in Volyn Region during 1926–1938 and looks at particular features of N. Charnetskyi's appointment as the Apostolic Visitor for Volyn, Podlissia and Polissia.

Keywords: Mykolai Charnetskyi, Redemptorists, Volyn, Neo-Uniate Church, missionary work, Byzantine Rite Catholicism.

* * *

УДК 9.94

Ли Жень Инь,

докторант, Бакинский государственный университет (Азербайджан, Баку), arifguliyev@ukr.net

Вклад КНР в развитие нефтегазовых отношений с Россией и Центральноазиатскими государствами в новых условиях

Рассматриваются новые инициативы Председателя КНР Си Цзиньпина, которые были выдвинуты в рамках визитов в страны Центральной Азии и России. Основным мотивом в рамках этих визитов было расширение энергетического сотрудничества с государствами региона, а также выход во внешний мир через северный коридор, предусматривающий строительство железной дороги Китай–Кыргызстан–Узбекистан.

Ключевые слова: КНР, страны Центральной Азии, Россия, энергетическое сотрудничество.

(статья друкється мовою оригіналу)

Известно, что исторически Китай всегда предпочитал сотрудничество с сопредельными государствами по отношению со странами других регионов. Поэтому неудивительно, что пятое поколение китайских лидеров, избранных на XVIII съезде КПК Китая начали деятельность с укрепления своих бастионов со странами, которые находятся к северу и северо-западу от него.

Поэтому визит Си Цзиньпина, в качестве Председателя КНР начался со стран Центральной Азии и России. Этот вояж состоялся 3–13 сентября 2013 года. Следует упомянуть также в рамках этого турне еще участие на двух саммитах стран большой двадятки в Санкт-Петербурге и ШОС в Бишкеке. Многие считают этот визит поистине эпохальным [1].

Основной мотивом в рамках этих визитов было – расширение энергетического сотрудничества с государствами региона, а также выход во внешний мир через северный коридор, предусматривающий строительство железной дороги Китай–Кыргызстан–Узбекистан [2].

Накануне XVIII съезда КПК Китая в устоялся мнение о том, что КНР уже давно превратился в крупнейшего торгового партнера государств Центральной Азии [3]. И на самом деле последние годы Китай принимает